

операцій надає право на призначення на посаду на постійній основі з правом носіння і зберігання зброї (2).

Друга група патрульних – добровольців задіяна за окремими напрямками поліцейської діяльності. Серед них: помічники саперів, які супроводжують спеціалістів до місць знаходження вибухонебезпечних предметів і забезпечують охорону території під час роботи саперів; вахтенні, які надають допомогу при реєстрації відомостей про правопорушення; морський підрозділ народної дружини допомагає морській поліції патрулювати прибережну територію – курорти, пляжі, озера, причали; транспортна дружина слідкує за дотриманням правил дорожнього руху, перевезенням вантажів, її патрульні мають право роз'яснювати водіям і пішоходам вимоги законодавства і ініціювати притягнення порушників до відповідальності; прикордонна дружина патрулює прикордонну зону з метою недопущення її перетину, унеможливлення терористичних проявів на кордонах держави; рятувальні дружини допомагають особам, які потрапили у небезпечні ситуації внаслідок аварій, катаклізмів тощо; спостережні підрозділи співпрацюють з поліцейськими підрозділами під час масових заходів (3). Підтвердженням ефективності діяльності названих підрозділів є реалізація програми «Місто без насильства», яка розпочалась у 2004 р. в м. Ейлат і поширилась на 84 населених пункти країни. Внаслідок втілення основних заходів, рівень насильницьких злочинів знизився на 20% (4).

Таким чином, вивчення і можливе застосування ізраїльського досвіду залучення добровольчих об'єднань для захисту правопорядку в Україні є виправданим і цілком перспективним.

Список бібліографічних посилань:

1. Sir Robert Peel's Principles of Law Enforcement 1829: URL: https://www.durham.police.uk/.../Peels_Principles_Of_Law_Enforcement
2. Колодязний М. Г. Державно-правове партнерство у сфері запобігання злочинності в Ізраїлі. *Питання боротьби зі злочинністю*. Харків, 2016. Вип. 3. С. 71.
3. Israel Police: URL: <http://www.police.gov.il>.
4. Programm City Without Violence. mops. gov. il. Retrieved from: URL <http://mops.gov.il/Russian/CrimeAndViolencePreventionRU/NonViolentCity/Pages/default.asp>.

УДК 343. 9:[343. 37+343. 55](477)''191 ''

Володимир Анатолійович ГРЕЧЕНКО,

завідувач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін факультету №6 Харківського національного університету внутрішніх справ, доктор історичних наук, професор, заслужений працівник освіти України
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-6046-0178>

ВИКОРИСТАННЯ СЛУЖБОВИХ СОБАК ДЛЯ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ У СУМСЬКОМУ ПОВІТІ ХАРКІВСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ У 1911 р.

Початок XX ст. характеризувався розробкою та застосуванням абсолютно нових форми протидії злочинності, зокрема використанням службових собак для розшуку злочинців. У січні 1910 р. було започатковано розплідник поліцейських

собак при Харківському розшуковому відділенні. Однією з головних причин виникнення розплідника стало велике зростання грабежів і вбивств. Особливо сумний стан був в Сумському повіті.

Для реалізації планів створення розплідника, за розпорядженням харківського губернатора М. К. Катеринича, в січні 1910 р. відряджалися в Санкт-Петербург в розплідник Російського товариства заохочення застосування собак до поліцейської і сторожової служб, поліцейський наглядач Харківського розшукового відділення Стельмах і агент того ж відділення Гармаш. Вони пройшли там повний курс з дресирування собак, виходжування і лікування їх. У травні того ж року, вони повернулися з Санкт-Петербургу разом з дресирувальником собак Шрамом, який там же в Петербурзі був особисто запрошений на службу харківським губернатором. Разом з ними прибули і придбані з розплідника вищезгаданого товариства чотири собаки «Макс», «Терта», «Арап» і «Геке».

До січня 1912 р. 10 повітів Харківської губернії було забезпечено по одній поліцейській собаці, цілком придатній до несення розшукової служби. Місто Харків і Харківський повіт обслуговувалося 2 поліцейськими собаками «Трико» і «Телем», що знаходилися при розпліднику розшукового відділення. Ці собаки за викликом посилалися і в інші губернії. У зимовий час поліцейські собаки поміщалися у дворі губернатора, в добре обладнаному для цієї мети сараї. При них завжди знаходилися 2 провідники і людина для приготування їжі і прибирання приміщення (1, с. 55-56).

Користь від роботи поліцейських собак по розкриттю злочинів зразу виявилася значною і це видно з пояснювальної записки начальника Харківського розшукового відділення С. О. Богуславського: «... Який вплив на зменшення злочинності в населенні зробили поліцейські собаки, можна наочним чином бачити по Сумському повіту, де раніше, до постачання повіту поліцейським собакою, процвітали зухвалі грабежі і вбивства, винуватці яких, у більшості випадків, залишалися невиявленими, що заохочувало зловмисників до здійснення подальших злочинних діянь. З відрядженням в розпорядження сумського справника поліцейського собаки «Арап», що в короткий час рокрила декілька видатних злочинів, останні почали помітно зменшуватися і нині звелися до мінімуму. Настільки діяльність однієї тільки поліцейської собаки зробила страхотливе значення на злочинний елемент Сумського повіту» (2, с. 7-8).

З рапорту про роботу поліцейського собаки «Арап»: «9 квітня 1911 року поліцейський собака «Арап» відряджалася в м. Білопілля, Сумського повіту, для розшуку винних у вбивстві з метою грабежу двох рідних сестер Анастасії і Марії Єсипенкових, здійсненим в ніч на 9 квітня. На місці вбивства не було залишено ніяких слідів злочину і не вказано ніяких підозр. Після прибуття на місце злочину, «Арап» обнюхавши трупи убитих, попрямував через садибу Єсипенкових до берега річки Кричі, звідки привів у двір відомого злодія, який неодноразово відбував покарання за крадіжки у в'язницях, міщанина Федора Бабенка, стягнув брюки з огорожі і поклав до ніг провідника, потім повів в хату і накинувся на самого Бабенка. Встановлено, що 9 квітня, рано вранці Бабенко мив ці брюки в річці Кричі, мабуть, обмиваючи кров'яні плями. Услід за ним були затримані можливі співучасники Бабенка – селяни Іван Підвальний і Митрофан Леоненко. На дізнанні і попередньому слідстві у судового слідчого, Леоненко і Підвальний зізналися у вчиненому ними злочині, пояснивши усі

обставини справи, що дало можливість перевірити дії «Арапа». При розборі цієї справи в Сумському окружному суді 20 жовтня 1911 року, усі обвинувачені відмовилися від зізнання і не визнали себе винним в приписуваному їм діянні. Товариш прокурора Подгурський в обвинувальній промові ґрунтував, між іншим, обвинувачення на вказівках, даних «Арапом», «як безмовним і добросовісним свідком».

Захисник обвинувачених, присяжний повірений Громеко в іронічному тоні намагався переконати присяжних засідателів в тому, що вказівки собаки не мають ніякого значення, оскільки закон не допускає собак свідками і «що собача душа темна, куди захоче, туди і поведе». Товариш голови окружного суду Педанов в резолютивній частині промови роз'яснив присяжним засідателям, що вказівки захисника неґрунтовні, оскільки закон допускає всякі способи до розкриття злочинів, що собака-сищик у боротьбі із злочинністю приносить безперечну користь і зроблені нею розкриття підтверджені судовим слідством. Присяжні засідателі визнали Бабенка, Леоненка і Підвального винними у вбивстві Єсипенкових, давши останньому обвинуваченому поблажливість, як неповнолітньому (19 років). Окружний суд засудив до каторжних робіт Бабенка і Леоненка на 10 років і Підвального на 6 років і 8 місяців» (2, с. 11).

Список бібліографічних посилань:

1. Греченко В. А. Професійна підготовка поліцейських кадрів на українських землях Російської імперії на початку ХХ ст. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2013. С. 50-58.

2. Отчет о деятельности полицейских собак питомника Харьковского сыскного отделения за 1911 год. Харьков: тип.«Художественный труд» Р. Радомышльського, 1912. С. 18.

УДК 343. 13

Василь Васильович ЗУБЕНКО,

професор кафедри професійних та спеціальних дисциплін Херсонського факультету Одеського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗА ЧАСІВ КОЗАЦЬКОЇ ДОБИ

Традиції правоохоронців Київської Русі та їх послідовників на теренах України отримали свій розвиток у часи козацької доби. Запорожжя, що своїм соціально-економічним устроєм у цілому відповідало європейським реаліям XVII-XVIII ст., вписало одну з найяскравіших сторінок героїчного літопису України. Козацький ідеал – вільна праця вільних людей на вільній землі – і нині є актуальним положенням при визначенні державно-політичних орієнтирів українського суспільства (1).

На Запорожжі не існувало писаного права. І основою державного устрою було звичаєве право, окремі норми Литовського статуту, Магдебурзького права, деякі положення українсько-російських договорів, гетьманські універсали та рішення уряду Гетьманщини-України (2). Всі ці кодекси, закони та підзаконні акти не були взаємоузгодженнями, що створювало певні труднощі у дотриманні правопорядку.